Ο μαρξισμός και η κυπριακή τέχνη

Στο μεγάλο σε όγκο έργο του Καρλ Μαρξ υπάρχουν θέσεις τεράστιας σημασίας για τη θεμελίωση της αισθητικής που στηρίζεται κι αναπτύσσεται πάνω στο φιλοσοφικό θεμέλιο του διαλεκτικού και ιστορικού υλισμού. Της επιστημονικής δηλαδή αισθητικής πούχει σαν αφετηρία της την αναγνώριση της ανθρώπινης δραστηριότητας σαν βάση της αισθητικής θέσης του ανθρώπου έναντι του κόσμου. Της αισθητικής εκείνης που ερμηνεύει την εμφάνιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας με βάση, όπως τόνιζε ο Μαρξ, τους νόμους του ωραίου, νόμους, όπου εκφράζονται οι αντικειμενικές νομοτέλειες και ιδιότητες του υλικού κόσμου.

Είναι, υποδείκνυε ο Μαρξ και η τέχνη, παρά τις έντονες ιδιομορφίες της, κοινωνικό φαινόμενο κι οι νόμοι της υλικής παραγωγής έστω κι έμμεσα επενεργούν στην καλλιτεχνική δημιουργία και στον καλλιτέχνη.

Απ' εδώ προχώρησε ο Μαρξ στο να καταδείξει, ότι στις συνθήκες της καπιταλιστικής ανάπτυξης καταλύεται η ενότητα που δένει την εργασία, τη δημιουργία και την αισθητική απόλαυση.

«Η καπιταλιστική παραγωγή, τόνιζε, είναι εχθρική προς ορισμένες μορφές πνευματικής παραγωγής όπως είναι λ.χ. η τέχνη και η ποίηση».

Οπως ο μυθικός βασιλιάς Μίδας μετέτρεπε το κάθε τι, που άγγιζε σε χρυσάφι με τον ίδιο τρόπο και ο καπιταλισμός μετατρέπει σε εμπόρευμα το κάθε τι, συμπεριλαμβανομένων και των έργων τέχνης.

Μια άλλη κεφαλαιώδης θέση του Μαρξ, που πέρασε στο οπλοστάσιο της αισθητικής είναι η θέση, ότι η τέχνη διαθέτει μεγάλη ισχύ γνώσης. Ολοι οι μεγάλοι δημιουργοί, τόνιζε, στρέφονταν προς μια πολύπλευρη και αληθινή αναπαράσταση της πραγματικότητας και το κριτήριο του μεγαλείου της τέχνης τους ήταν πάντα η πληρότητα και η πιστικότητα στην αντανάκλαση της ζωής σ' όλες της τις πτυχές.

Απ' αυτή την πλευρά εκτιμούσε πολύ την προσφορά λ.χ. των μυθιστοριογράφων του 19ου αιώνα, του Ντίκενς, του Τακερέϋ, της Μπροντέ στην αποκάλυψη των πολιτικών και κοινωνικών δεδομένων της εποχής τους όπως επίσης και την προσφορά του Ονορέ Ντε Μπαλζάκ, που είχε κατορθώσει να δώσει μέσα από το έργο του μια πιο πιστή εικόνα της γαλλικής κοινωνίας απ' όσο οι κοινωνιολόγοι και οι ιστορικοί.

Η τέχνη, σύμφωνα με τον Μαρξ, είναι σε θέση να διεισδύσει μέσα στο βάθος των πραγμάτων το ίδιο όπως και η επιστήμη. Είναι σε θέση μέσα από τη δημιουργία ανθρώπινων χαρακτήρων και μέσα *από το ξεδίπλωμα συγκρούσεων ν' αποκαλύψει τους νόμους της* κοινωνικής ανάπτυξης.

Γι' αυτό ακριβώς και η μαρξιστική αισθητική θέτει τα προβλήματα του ρεαλισμού στην τέχνη στο επίκεντρο της προσοχής της. Ο ρεαλισμός, όπως τόνιζε ο Μαρξ, είναι εκείνη η καλλιτεχνική μέθοδος, που εξασφαλίζει την πιο βαθιά γνώση του πραγματικού κόσμου. Γι' αυτό και η κάθε προσπάθεια αναγωγής σε κύριο του τυχαίου, του συμπτωματικού και του μη ουσιώδους υποσκάπτει τα θεμέλια της πραγματικής τέχνης.

Οι απαιτήσεις του Μαρξ για την σε βάθος διείσδυση στην αντικειμενική πραγματικότητα συνοδεύονταν από προειδοποιήσεις γι' αποφυγή της σχηματικότητας στην καλλιτεχνική ανάπλαση αυτής της πραγματικότητας. Το καθήκον της γνώσης και μέσο του έργου τέχνης δε βρίσκεται μονάχα στην ερμηνεία του κόσμου, αλλά πάνω απ' όλα στην αλλαγή του.

Ο Μαρξ φρόντιζε και στην πρακτική του δράση να επισημάνει και να ενθαρρύνει τα πρώτα εκείνα σπέρματα της προλεταριακής τέχνης, που έκαναν την εμφάνισή τους στις μέρες του.

Τα σπέρματα της προλεταριακής τέχνης *που εμφανίστηκαν όσο* ακόμα ζούσε ο Καρλ Μαρξ βρήκαν πρόσφορο έδαφος κι ευδοκίμησαν κατοπινά σε τέτιο βαθμό που η τέχνη **που προσπαθεί ν' αλλάξει τον κόσμο** να κατέχει σήμερα ουσιαστική καθοριστική θέση στο χώρο του εποικοδομήματος του καπιταλιστικού κόσμου. Αφού φυσι*κά έγινε κυρίαρχη στις χώρες, που μπήκαν ήδη στο δρόμο* της σοσιαλιστικής ανάπτυξης.

Ο Μαρξ και ο Λένιν αργότερα, έδοσαν ιδιαίτερο βάρος στη μελέτη των εννοιών βάση κι εποικοδόμημα, όπου εμπίπτει το σύνολο των ιδεολογικών σχέσεων, απόψεων και θεσμών συμπεριλαμβανομένων των νόμων της ηθικής, της θρησκείας, της φιλοσοφίας, της τέχνης. Στις ταξικές κοινωνίες η ανταγωνιστική φύση της βάσης αντανακλάται εξίσου και στο εποικοδόμημα, όπου μεταφέρεται η σύγκρουση *των διαφορετικών τάξεων και κοινωνικών ομάδων χωρίς αυτό να* σημαίνει ότι οι ιδέες και οι αντιλήψεις γεννιούνται αυτόματα αντανακλώντας τη βάση και την οικονομική πραγματικότητα.

Ο Λένιν αναφερόμενος στην αστική κοινωνία τόνιζε, ότι «στον κάθε εθνικό πολιτισμό υπάρχουν έστω και μη ανεπτυγμένα στοιχεία δημοκρατικού και σοσιαλιστικού πολιτισμού, γιατί σε κάθε έθνος υπάρχει εργαζόμενη και εκμεταλλευόμενη μάζα, οι συνθήκες ζωής της οποίας αναπόφευκτα δημιουργούν ιδεολογία δημοκρατική και *σοσιαλιστική*».

Η σχέση ανάμεσα στη βάση και το εποικοδόμημα έχει διαλεκτικό χαρακτήρα. Το εποικοδόμημα αν και γεννιέται από μια συγκεκριμένη βάση, επιδρά απάνω της είτε άμεσα (πολιτική) είτε έμμεσα (φιλοσοφία, τέχνη κλπ.) και μερικά στοιχεία που μπορούν να επιζήσουν και πέρα από την εποχή, που τα γέννησε. Γεγονός που οφείλεται και στην ανισόμερη ανάπτυξη πλευρών του εποικοδομήματος. Επιβιώνει όμως ταυτόχρονα και κάθε τι πούναι προοδευτικό στο χώρο του *πνευματικού πολιτισμού, εξασφαλίζοντας έτσι τη διαδοχή και τη* συνέχεια.

Στις ρίζες

*Η έλλειψη επαρκών βοηθημάτων γύρω από την ιστορία της κυ*πριακής τέχνης και της λογοτεχνίας αλλά και των άλλων μορφών της, δεν μας δίνει τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την επαναστατική τέχνη στην Κύπρο στην περίοδο της εμφάνισής της και της κατοπινής της πορείας. Εχουμε υπόψη μας μονάχα ονόματα, ξεχωριστά βιβλία, συνεργασίες σ' εφημερίδες και περιοδικά.

Στις ανέκδοτες ακόμη «Ρίζες» του ο Γιάννης Λέφκης φωτίζοντας τη δεκαετία του '20-'30 από την πλευρά της εμφάνισης κυρίως του οργανωμένου εργατικού κινήματος και του Κομμουνιστικού Κόμματος, δίνει και πολύτιμα στοιχεία για τις ζυμώσεις που συντελούνταν τότε μέσα στα γράμματα και τις τέχνες.

Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον αγώνα για τη δημοτική, πούχε βαθιά κοινωνικό, προοδευτικό περιεχόμενο και στον οποίο είχε ενταχθεί μ' αρκετή για την εποχή μαχητικότητα κι ο ίδιος ο συγγραφέας.

Το 1922 ο «Πυρσός», που σε κάποιο στάδιο έγινε όργανο του Εργατο-Αγροτικού (Κομμουνιστικού) Κόμματος —έτσι είχαν αποκαλέσει τον προπομπό του ΚΚΚ— δημοσίεψε, σύμφωνα με στοιχεία του Γιάννη Λέφκη, εργατικά ποιήματα του Παύλου Κριναίου ένα από τα οποία μάλιστα με τον τίτλο «Απεργία» ήταν αφιερωμένο στο Εργατικό Κέντρο Λεμεσού. Επρόκειτο για μια άμεση προσέγγιση ενός καινούργιου θέματος.

Μια πιο οργανωμένη προοδευτική πνευματική προσπάθεια αναλαμβάνεται από το Γιάννη Λέφκη και τον Αιμίλιο Χουρμούζιο το 1923 *με την καθιέρωση τακτικής φιλολογικής σελίδας στη βδομα*διάτικη «Σάλπιγγα», όπου οι προοδευτικές ιδέες δίνουν μια πιο συστηματική μάχη τώρα στα πνευματικά ζητήματα. Την περίοδο της «Σάλπιγγας» ο Γιάννης Λέφκης θα ξεκινήσει μια πολεμική ενάντια σ' αντιλήψεις πούχαν διατυπωθεί για την δήθεν «αντιποιητική κι αντιπνευματική φύση του Κύπριου» και τούτο για να υποστηρίξει, ότι άλλοι φταίνε για το πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο του λαού κι ότι επιβάλλεται μια εκστρατεία πολιτιστική με όπλο τη ζωντανή *γλώσσα, έτσι που να φτάνουν παντού όλα τα μηνύματα και οι ιδέες.*

Τον επόμενο χρόνο, το 1924, γίνεται ένα άλμα στην προοδευτική πνευματική ζωή του νησιού με την εμφάνιση και πάλι με πρωταγωνιστές τους Λέφκη και Χουρμούζιο, της «Αβγής», του πρώτου καθαρά λογοτεχνικού περιοδικού της Κύπρου, που φιλοδοξούσε να ξυπνήσει τις ψυχές ενάντια στην «τυφλή άρνηση και το στενοκέφαλο πείσμα».

Εδώ σ' αυτό το περιοδικό δημοσιεύτηκαν, ανάμεσα στ' άλλα, ενδιαφέροντα κείμενα και κριτικά σημειώματα, που τα διαπερνά η *μαρξιστική, διαλεκτική σκέψη. Τέτια υπήρξαν λχ. τα σημειώματα του* Χρ. Χριστοδουλίδη, μέλους τότε των πρώτων Κομμουνιστικών πυρήνων και αδερφού του πρώτου γραμματέα του ΚΚΚ Κώστα Σκελέα.

Το ότι ο Χρ. Χριστοδουλίδης είχε μελετήσει μαρξισμό φαίνεται κι από ένα άρθρο του, όπου τόνιζε ότι «**η πνευματική και ψυχική εκδήλωση μιας εποχής εξαρτάται απόλυτα από όρους υλικούς, από το κοινωνικό καθεστώς, το οποίο πάλι εξαρτάται από το σύστημα το οικονομικό που ισχύει». Και πρόσθετε: «Δεχόμαστε λοιπόν την αρχή, ότι ο καλλιτέχνης είναι δημιούργημα της εποχής και δεν εκφράζει παρά μόνο το αίσθημα της εποχής του».**

Υπογράμμιζε ο κριτικός του περιοδικού την ανάγκη, ένα έργο τέχνης να διαθέτει ιδεολογικό υπόβαθρο. «**Σήμερα —έγραφε— απαιτούμε από τον ποιητή ένα σύνολο φιλοσοφικό, μια παγκοσμιακή θεωρία της ζωής καθορισμένη και προπαντός ενιαία**».

Σ' ένα άλλο του σημείωμα στηλίτευε τον Ρώσο συγγραφέα Λεονίντ Αντρέγιεφ, γιατί σ' ένα βιβλίο του πούχε κυκλοφορήσει στα ελληνικά *«δεν μπόρεσε να νιώσει τη δημιουργό πνοή της επανάστασης, τον* παλμό της ζωής που έπαλλε [illegible]

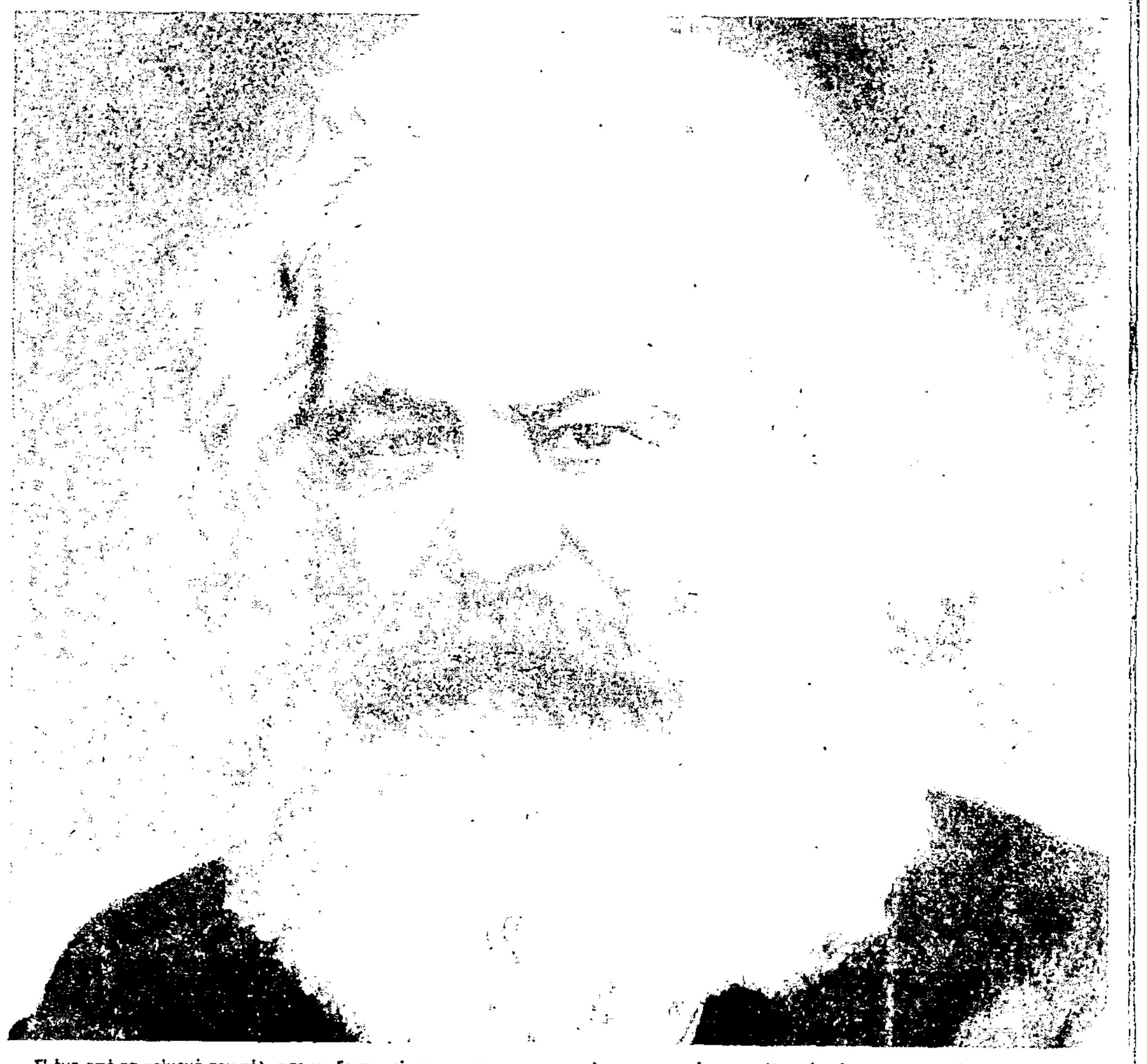

Σ' ένα από τα κείμενά του τόλμησε να ξανοιχτεί και να παρουσιαστεί σαν κομμουνιστής. Αυτό ήταν αρκετό για να ξεκινήσει μια λυσσασμένη επίθεση ενάντια στο περιοδικό από τους σκοταδιστικούς κύκλους, που κυριαρχούσαν παντού, που ζητούσαν την κεφαλή του ιερόσυλου επί πίνακι. «Κομμουνισμός και Τέχνη δεν έχουν καμιά σχέση» —έγραφαν στα έντυπά τους. Ηταν αυτή η επίθεση, που εξανάγκασε τον Χρ. Χριστοδουλίδη να εγκαταλείψει το νησί —φοίτησε αργότερα στην ΕΣΣΔ και εντάχτηκε στο ΚΚΕ.

Ηρωισμός

Για να συλλάβει κανείς το πόσο δύσκολα ήταν τα χρόνια εκείνα και πόσος ηρωισμός χρειάζονταν για ν' ανοίξει ο δρόμος να περάσουν οι νέες, επαναστατικές ιδέες θα πρέπει νάχει υπόψη του τις συνθήκες που επικρατούσαν στο νησί, τον σκοταδισμό που κυριαρχούσε, ένας σκοταδισμός ανάμικτος με μια τυφλή υπερεθνικοφροσύνη, που βόλευε τους μεγαλεμπόρους και τους τοκογλύφους που λυμαίνονταν μαζί με τους Αγγλους αποικιστές και για λογαριασμό τους, τον τόπο. Οι συνθήκες ζωής του λαού, της αγροτιάς και των *φτωχών στρωμάτων της πόλης ήταν περισσότερο από άθλιες, ο* [illegible]

σκόρπια σωματεία, που μόλις τότε έκαναν την εμφάνισή τους, αναιμικά.

Οι μαρξιστικές ιδέες όμως προχωρούσαν και κατακτούσαν έδαφος κι η επίσημη πράξη της ίδρυσης του Κομμουνιστικού Κόμματος το *1926 έδοσε μια ισχυρή ώθηση σ' όλες αυτές τις διαδικασίες μέσα* στο κυπριακό εποικοδόμημα.

Ο Τεύκρος Ανθίας —γυρίζοντας μέσα στο '30 από την Αθήνα, όπου είχε εντυπωσιάσει με τα ολόδροσα εκείνα «σφυρίγματα του αλήτη», βρίσκει φυσιολογικά τη θέση του μέσα στο παράνομο ΚΚΚ και με τα τολμηρότατα από πλευράς κοινωνικής κριτικής βιβλία του, «Δευτέρα Παρουσία» και «Πουργατόριο»... κερδίζει τον αφορισμό της εκκλησίας.

Το 1938 σε μια διάλεξή του στον «Κινύρα» στην Πάφο ο Τ. Ανθίας τόνιζε, ότι **το κύριο χαρακτηριστικό στην κυπριακή ποίηση εκείνη την περίοδο ήταν η κοινωνικότητά της, η απόκριση στις ανάγκες των καιρών. Και παράθετε μια σειρά από ονόματα ποιητών που «η δουλιά τους δεν ήταν πρωτόλεια»!**

Λίγο πιο ύστερα ο Τεύκρος Ανθίας θα στήσει μέτωπο πάλης στο περιοδικό του την «Φλόγα» απ' όπου θα πάσκιζε να συγκεντρώσει τις «υγιείς, αληθινές πνευματικές δυνάμεις». Η «Φλόγα» με άρθρο στο *τεύχος του Γενάρη 1946 απευθυνόμενο προς την κυπριακή διανόη*θήσει το παράδειγμα των μεγάλων της γαλλικής διανόησης, που εντάσσονταν μέσα στο Κόμμα για «να κατέβουν στη μάχη όχι μόνο με την τέχνη αλλά με ολόκληρο το είναι τους».

Δεν είναι φυσικά σκοπός του άρθρου να δόσει την ιστορία της κυπριακής μαρξιστικής σκέψης στο χώρο της τέχνης. Εκείνο, μονάχα, που μπορεί με σιγουριά να ειπωθεί *είναι ότι οι καλλιτέχνες*-δημιουργοί που θήτευαν στα νάματα του επιστημονικού κομμουνισμού και πίστευαν σ' αυτόν, κάνοντάς τον προσωπική τους υπόθεση, άφησαν βαθιά τα ίχνη τους στην πνευματική ζωή του τόπου. Και τούτο γιατί δίνουνταν ολοκληρωτικά στον λαό τους και δεν χάνουν*ταν ούτε σε ψυχαναλύσεις ούτε σε μενεξεδένια δειλινά*. Μπάζοντας τον εαυτό τους, λόγω της ιδεολογικής τους τοποθέτησης και του πνεύματος της αυτοθυσίας και της προσφοράς που τους διακατείχε, μέσα στο επίκεντρο των γεγονότων έπαιρναν τη θέση της μαχητικής πρωτοπορίας του λαού τους.

Αξεπέραστη ομορφιά

Η «Κυπριακή Συμφωνία», αυτός ο αξεπέραστος σε ομορφιά και ρωμαλεότητα ύμνος προς το νησί με τις τόσες προεκτάσεις και προς τα πίσω και προς τα μπρος, αυτή η ολοκληρωμένη εν κινήσει εικόνα της Κύπρου, όπου σμίγει το πανανθρώπινο, το ιστορικά μεταβλητό, το εθνικό, το ταξικό με το προσωπικό δε θάταν δυνατό να δημιουργηθεί αν ο Θοδόσης Πιερίδης δεν ήταν ο ιδεολόγος μαρξιστής ποιητής.

Αυτή η παράδοση του Πιερίδη της όλο πάθος και κατά μέτωπο *αντίκρισης της ζωής, μέσα στις αληθινές της* διαστάσεις έθεσε αποφασιστικά τη σφραγίδα της πάνω στην κατοπινή εξέλιξη της κυπριακής λογοτεχνίας. Ετσι στους κρίσιμους και δίσεκτους καιρούς, που ακολούθησαν κράτησε η λογοτεχνία μας τον σφυγμό του λαού και της μαρτυρικής πατρίδας. Η όξυνση του απελευθερωτικού αγώνα, η επιβολή της Ζυρίχης και του Λονδίνου, που τοποθέτησε βραδυφλεγείς βόμβες στα θεμέλια του κουτσουρεμένου κράτους, η πρώτη μεγάλη κρίση του 1963-64 όταν το νεοσύστατο κράτος δέχτηκε τ' *απανωτά κτυπήματα των νατοϊκών κέντρων*, η κατοπινή βασανιστική, αιμάτινη γραμμή που οδήγησε στη συμφορά του καλοκαιριού του 1974 με το χουντικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, όλα αυτά τα συγκλονιστικά βιώματα μετουσιώθηκαν σε τέχνη, που στις στιγμές τις καλύτερες και τις πιο ευτυχισμένες έφτασε σε ψηλά, ζηλευτά επίπεδα. Οι Κύπριοι καλλιτέχνες δημιουργοί ταυτίστηκαν στη μεγάλη τους πλειοψηφία μέσα σ' αυτά τα χρόνια με το λαό τους με τα πιο βαθιά του αισθήματα, έκαναν τη μοίρα του, *μοίρα τους, τους προβληματισμούς* του *προβληματισμούς* τους δίνοντας έτσι στα έργα τους εκείνη την τόσο απαραίτητη για ένα πραγματικό έργο τέχνης «λαϊκή ματιά».

Μέσα σ' αυτή τη στράτευση των καλλιτεχνών-δημιουργών ουσιαστική θέση κατέχουν οπωσδήποτε οι κομμουνιστές, που οι γραμμές τους πύκνωσαν τα τελευταία χρόνια πλαισιώνοντας όλους τους τομείς της καλλιτεχνικής έκφρασης —ποίηση, πεζογραφία, κριτική, εικαστικές τέχνες, μουσική, θέατρο. Οι κομμουνιστές, με τον ιδεολογικό *επιστημονικό τους εξοπλισμό, τη ρεαλιστική*, αντίκριση των κοινωνικών δεδομένων και το επαναστατικό και ουμανιστικό πάθος έστρεψαν τους προβολείς τους σ' όλες τις πτυχές του κυπριακού δράματος.

Πρέπει να πούμε στο σημείο αυτό, ότι μια σειρά ιστορικές συγκυρίες και η καταθλιπτική πίεση, που ασκούσε πάντα η στείρα εθνικοφροσύνη στον ιδεολογικό χώρο κράτησε για καιρό την Κύπρο σαν συγκεκριμένο κοινωνικό χώρο εκτός της ακτίνας της καλλιτεχνικής *σύλληψης. Με το θέμα αυτό είχα ασχοληθεί* και σε παλαιότερη μελέτη μου για τους Θοδόση Πιερίδη και Τεύκρο Ανθία. Κι είναι προς τιμή των καλλιτεχνών —δημιουργών του προοδευτικού αριστερού χώρου που στις κρίσιμες ώρες δεν ανταποκρίθηκαν απλώς στο κάλεσμα της πατρίδας, αντιδρώντας άμεσα στον πόνο της και στις ηρωικές της εξάρσεις, αλλά προχώρησαν και πιο πέρα για να φωτίσουν σε βάθος και σφαιρικά ολόκληρο το πρόβλημα της Κύπρου. Οι διακοινοτικές σχέσεις λχ. που συνθέτουν μια ουσιώδη *πλευρά του κυπριακού προβλήματος* και ο αγώνας ενάντια στο σωβινισμό, πούναι μια κατάρα, που συνοδεύει και τώρα ακόμα τη ζωή μας είναι θέματα που συγκινούν ιδιαίτερα τους κομμουνιστές λογοτέχνες. Κι αξίζει εδώ ν' αναφέρουμε, ότι τα ίδια αυτά θέματα απασχολούν και τους Τουρκοκύπριους λογοτέχνες εκείνους ιδιαίτερα πούναι τοποθετημένοι προοδευτικά, αριστερά. Κι είναι πολλά τα δείγματα αυτής της τουρκοκυπριακής γραφής, που αψηφώντας την τρομακτική πίεση, που ασκούν απάνω της οι τουρκικές κατοχικές δυνάμεις κι η *σωβινιστική ηγεσία προβάλλουν* με τους πιο διαφορετικούς τρόπους το ενιαίο του κυπριακού χώρου, την κοινή πατρίδα, την κοινή μοίρα Ελλήνων και Τούρκων. Είναι κι αυτό, κατά την άποψή μας, αυτή δηλαδή η Τουρκοκυπριακή λογοτεχνική παραγωγή, που για μια σειρά λόγους μεταφραστικούς κυρίως, δεν είναι γνωστή σε μας, μια ακόμη επιβεβαίωση του σημαντικού ρόλου, που διαδραματίζουν οι μαρξιστικές ιδέες στην Κύπρο και τούτο στον ευαίσθητο χώρο της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Συνεχής άνοδος

Είναι πεποίθηση πολλών, ότι υπάρχει τέτιος φορτισμός και τέτιο απόθεμα βιωμάτων μέσα στον Κύπριο καλλιτέχνη, που δικαιολογημέ*να αναμένεται κάποια έκρηξη*, που θα γεννήσει μεγάλα έργα τέχνης. Φτάνει και το οργανωμένο κοινωνικό σύνολο και κυρίως το κράτος με την πολιτική του να δημιουργήσει το ευνοϊκό κλίμα γι' αυτή τη δημιουργία. Κάτι που είναι εφικτό έχοντας υπόψη μας τις θετικές εξελίξεις σαν αποτέλεσμα των τελευταίων προεδρικών εκλογών. Κι είναι εδώ όπου η μαρξιστική σκέψη καλείται να διαδραματίσει αυξημένο ρόλο παρεμβαίνοντας με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα, γνώση, ευλιγισία και πειστικότητα στα θέματα της κουλτούρας.

Δεν χωρεί αμφιβολία, ότι η συνεχής, σταθερή άνοδος της ισχύος, του κύρους και της ακτινοβολίας του Κόμματος της Κυπριακής Εργατικής Τάξης, του Κόμματος που εκφράζει δημιουργικά τις ιδέες του επιστημονικού κομμουνισμού, το γεγονός ότι το ΑΚΕΛ *αποδεδειγμένα* και στην πράξη διαδραματίζει ένα πρωτοποριακό ρόλο μέσα στην κυπριακή ζωή και τούτο μέσα σε συνθήκες εξαιρετικά δύσκολες, εξασκεί την επίδρασή του και στα ζητήματα της κουλτούρας συμβάλλοντας έτσι ώστε να δημιουργούνται έργα, που φέρουν μέσα *τους την πνοή του ουμανισμού* και της αλλαγής.

Οι αναθυμιάσεις της σήψης που παρατηρείται σήμερα μέσα στα υποπροϊόντα της κουλτούρας του καπιταλιστικού κόσμου, που κατακλύζουν το νησί, σε συνδυασμό με τη χρεοκοπία από τα ίδια τα πικρά δεδομένα της κυπριακής πραγματικότητας πλαστών αξιών, δοξασιών και αντιλήψεων, που κρατούσαν για χρόνια δέσμιους αρκετούς πνευματικούς ανθρώπους του νησιού, σπρώχνουν σήμερα ολοένα και περισσότερους πραγματικούς καλλιτέχνες-δημιουργούς *προς τις νέες σοσιαλιστικές ιδέες*, που όλο σφρίγος αναπλάθουν τον κόσμο και εγγυούνται την αναζωογόνησή του.

ΠΑΝ. ΠΑΙΩΝΙΔΗΣ

Δυο ιστορικά πορτραίτα

Υπάρχουν πολλές μικρές — γνωστές και άγνωστες — ιστορίες που αυτές καθαυτές δε φαίνεται να παρουσιάζουν κάποιο γενικότερο ενδιαφέρον. Δίνουν την εντύπωση του προσωπικού, του ατομικού... Μήπως, όμως, αυτές οι χιλιάδες μικρές ιστορίες μαζί δεν φτιάχνουν την ιστορία; Μήπως οι στρατιές των αγωνιστών του κομμουνιστικού κινήματος δεν είναι η ίδια η ηρωική ιστορία του ΚΚΕ;

Μια τέτια ιστορία αποκαλύπτουν δυο πορτραίτα. Οχι τυχαία για τρεις λόγους.

Ο πρώτος γιατί φιλοτεχνήθηκαν το 1919. Ο δεύτερος γιατί εικονίζουν τις μορφές του Μαρξ και του Ενγκελς και ο τρίτος γιατί «βγήκαν» από τα χέρια ενός κομμουνιστή, από τα ιδρυτικά μέλη του ΚΚΕ.

Η ιστορία είναι τόσο απλή και τόσο πυκνή, όσο μόνο μερικές απλές καθημερινές ιστορίες μπορεί νάναι.

Ο Αλέξανδρος Θωμόπουλος, διακοσμητής, πρόσφερε στο ΚΚΕ δυο ανάγλυφα πορτραίτα του Μαρξ και του Λένιν. Τα πρόσφερε για να διακοσμήσουν το Σπίτι του Κόμματος στον Περισσό.

Με τον τρόπο αυτό εκπλήρωσε μια επιθυμία του πατέρα του, του Θωμά Θωμόπουλου. Ο πατέρας του ήταν ένας παλιός σύντροφος χρόνια στο μετερίζι του αγώνα. Ηταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη του Κόμματος.

Τα δυο πορτραίτα κατασκεύασε το 1919. Ετσι, μπορούμε χωρίς αμφιβολία να συμπεράνουμε ότι στο έργο του αυτό εμπνεύστηκε από την ίδρυση του ΣΕΚΕ (4-10 Νοέμβρη 1918). Δεν ξέρουμε αν έπαιξε κάποιο ρόλο στην ενέργειά του η ευχή που διατυπώθηκε σ' εκείνο το ιδρυτικό συνέδριο από το συναγωνιστή του Κόκκινο που εξ ονόματος της Οργανωτικής Επιτροπής είχε πει «εύχομαι όπως εις το ερχόμενον συνέδριον έχωμεν αίθουσαν ιδικήν μας, όπως ημείς θέλημεν...». Κι αν ακόμα κάνουμε μια τέτια υπόθεση δε διακινδυνεύουμε να σφάλουμε. Οι κομμουνιστές έχουν τις πιο ευαίσθητες κεραίες, πιάνουν τα μηνύματα των καιρών τους και του μέλλοντος. Τους βοηθά σ' αυτό ο βαθύς ανθρωπισμός τους, η πίστη τους στο μαρξισμό-λενινισμό.
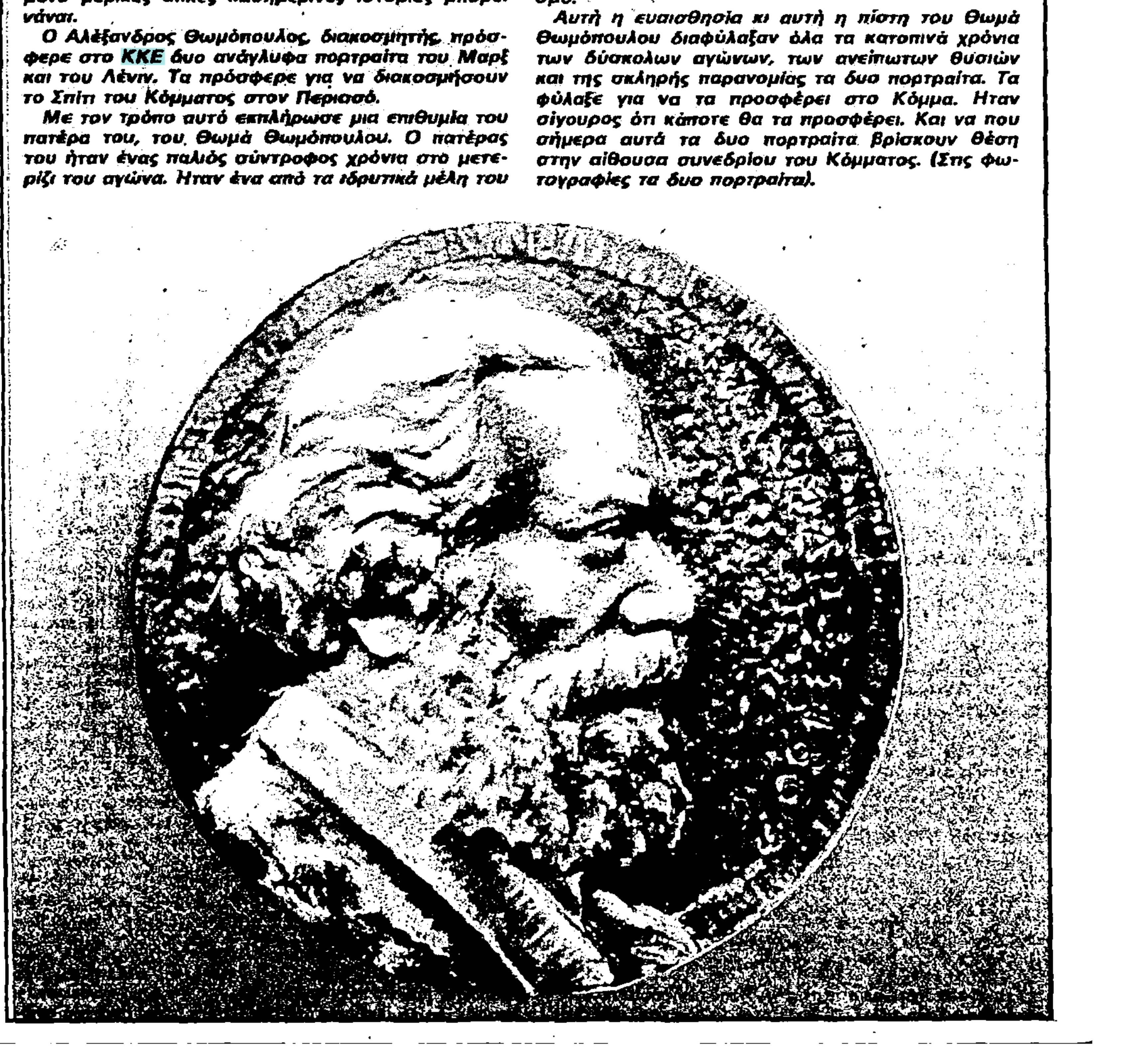
Αυτή η ευαισθησία κι αυτή η πίστη του Θωμά Θωμόπουλου διαφύλαξαν όλα τα κατοπινά χρόνια των δύσκολων αγώνων, των ανείπωτων θυσιών και της σκληρής παρανομίας τα δυο πορτραίτα. Τα φύλαξε για να τα προσφέρει στο Κόμμα. Ηταν σίγουρος ότι κάποτε θα τα προσφέρει. Και να που σήμερα αυτά τα δυο πορτραίτα βρίσκουν θέση στην αίθουσα συνεδρίου του Κόμματος. (Στις φωτογραφίες τα δυο πορτραίτα).